

ובחזון-איש (י"ד רח,ו) צדד שיש מצות קבורה אפילו בפחות מכזית. וע"ע בהרחבה בשו"ת שבט הלוי ח"ה רנט).

ואם היה כלי צריך לו חייב אף על הכלי... כגון ששגג בזה ובזה ונודע לו וחזר ונודע לו — נראה מכאן שהמוציא כמה דברים ביחד, עובר על כמה וכמה איסורים. ודנו אחרונים בנוגע לכך, אודות ענין 'מרבח בשיעורים' בהוצאה. ע' אור שמח (שבת יח,א); הר צבי; אבי עזרי (קמא) שביתת יום טוב א,י. וע"ע בנספח שבסוף חוברת קטו – מהגרו"ג גולדברג שליט"א.

דף צד

'שהחזי נושא את עצמו' — הראשונים הקשו מה הפרש יש בין שנים שהוציאו, זה יכול וזה אינו יכול — שהיכול חייב, ובין הנושא את החי, הלא הנושא יכול להוציאו ללא סיוע הנישא, ואילו הנישא אינו יכול לשאת עצמו, ואם כן מדוע ייפטר הנושא? (עתוס; פני יהושע ומגדים חדשים).
ובתוס' רא"ש כתב לפי שלעולם הנישא מסייע במשא, שהחזי נושא את עצמו, הלכך הנישא נחשב מסייע שיש בו ממש. (וכיוון לזה השפת-אמת).

ע"ע דרך חדשה בבאור 'חי נושא את עצמו' ובכללות הענין — בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"א ב. וע"ע: קובץ 'המעין' תדש"ם (עמ' 55. מאמר הרב חיים סבתו שליט"א).

'פותר היה רבי שמעון אף במוציא את המת לקבורה' — קשה, מדוע הוצאת המת לקבורה תיחשב מלאכה שאינה צריכה לגופה, וכי מה הפרש יש בין מלאכה הנעשית לצורך אדם חי ובין הנעשית לצורך מת?

ויש לומר, לפי שהקבורה עצמה אינה צריכה לגופה, כי אינה צורך המת אלא כדי שלא יהא מונח בזיון, הלכך פטור. [אלא שבגמרא בסנהדרין (מו:)] נסתפקו לומר שמא הקבורה משום כפרה (ולא להצלת בזיון גרידא), ולפי צד זה הלא יש בקבורה צורך המת. וצריך עיון]. (שפת אמת).

וע' ב'חכמת שלמה' לרבי שלמה קלוגר (שח), שנשיאת קטן שאינו יכול לילך ברגליו, כדי לומר קדיש, נחשבת 'מלאכה שאינה צריכה לגופה', ונראה שדימה זאת להוצאת המת לקבורה, שאין כאן הנאה לחי, וגם היה מעדיף שלא לבוא לידי כך (כדברי רש"י בכ"מ). ובשבט הלוי (ח"ה לט) פקפק בדבר.

ובשו"ת אבני נזר (או"ח רמז) הקשה, בין אם קבורה משום כפרה בין אם משום בזיון, הלא מצוה היא, ומדוע תיחשב מלאכה שאינה צריכה לגופה, מה שונה זה משאר מצוות, כגון המוציא לולב כדי לקיים בו מצוותו, וכי נאמר שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה?
ותירץ, מפני שכוונתו העיקרית היא לפנות את המת מעליו, [וכמו שנאמר ואקברה את מתי מלפני], אם כן, אעפ"י שיש גם צורך לגופה, לקיום המצוה, כל שעיקר המלאכה נעשית שלא לצורך גופה — פטור.

(ע"ב) **'הוא שכבא דהוה בדקרא, שרא רב נחמן בר יצחק לאפוקיה לכרמלית... ואפילו לרבי יהודה (שרי), דמי קאמינא לרשות הרבים — לכרמלית קאמינא, גדול כבוד הבריות...'** — ולרבי שמעון הפותר במלאכה שאינה צריכה לגופה, לכאורה היה נראה שאפשר להוציא את המת אפילו לרשות הרבים, שהרי כבוד הברית דוחה איסור דרבנן. ואולם נראה מדברי רבנו תם שאסור הדבר, כי

לא מצינו החר אלא בדבר שעיקרו מדברי סופרים כגון כרמלית, אבל ברשות הרבים לא התירו מלאכה שאינה צריכה לגופה, כי יש בדבר דררא דמלאכה דאורייתא, שהרי אין ידוע לאחרים אם צריכה לגופה אם לאו. (עפ"י רמב"ן. וכ"כ הרשב"א והר"ן).

ונראה שכן יש לשמוע מדברי הגמרא (כפי שרמז הרשב"א), 'אימר דפטר ר"ש מחיוב חטאת, איסורא דרבנן מיהא איכא'. ודוחק לומר שלא ידע המקשה גדול כבוד הבריות).

'הא' דעיילת ביה את, ואפילו לרבי יהודה...' — פירוש, אשכנע אותך עד שאתה בעצמך תיכנס תחתיו לסייעו בהוצאה זו, כי אפילו לרבי יהודה מותר. (עפ"י 'חדושי הר"ן'; ריטב"א)

'הנוטל צפרניו...' — הכניס התנא הלכות אלו בין דיני הוצאה — נראה משום שהנוטל צפרניו או שערו, הרי זו מלאכה שאינה צריכה לגופה, כדברי התוס', שהרי אין לו צורך בדבר הנגזז. (רש"ש). ואולם דברי התוס' אינם מוסכמים; שכבר הביאו אחרונים ז"ל שהריב"ש (בתשובה שצד) חולק וסובר שמלאכת גזוז חייבים עליה גם כשאינו צריך את הדבר הנגזז, שכן היה במשכן, גזוז עורות התחשים הגם שלא הצטרכו לצמר. (עפ"י קרבן נתנאל כאן. וכן יש לדייק מהמגן-אברהם (שג סק"ב; שמ סק"א). וע' גם בשו"ת חכם צבי פד. ואולם הנצי"ב (בחדושיו כאן) כתב שלא אמר הריב"ש לחייב אלא לפי רבי יהודה, ואינו חולק עם התוס'). וכבר כתב כן הרמב"ן (להלן קו. וכן הוא ב'חדושי הר"ן' — רבו של הריב"ש). אלא שמדבריו משמע טעם אחר (כפי שהרחיב בזה בקהלות יעקב — מט), שמלאכה שענינה הפרדה וניתוק, הריהי נעשית בשני החלקים המופרדים, ועל כן די בכך שעושה לצורך אחד מן החלקים, הלכך כאשר נוטל שערו וצפרניו לצורך יפוי, אעפ"י שאין צריך את מה שנטל, מכל מקום מתקן את גופו בכך. (וראה עוד בפירוט, בבאור הלכה (שמ,א) ובמאור ישראל כאן).

[שאלה זו נוגעת להלכה, באשה שבאה לטבול בשבת ושכחה לגזוז צפרניה, האם מותר לה לומר לנכרית ליטלן, כדין שבות דשבות במקום מצוה, אם לאו. ודגו בשאלה זו מכמה וכמה צדדים. ונראה נפקותא נוספת, בשאלה שדן בה'ר צבי' כאן, אודות מי שחייב לגלח פאת וקנו על פי הוראת המלכות, והברירה בידו או לגלח בסם בשבת או בגילוח בתער. ע"ש. ותימה שלא הזכיר מנידון דידן ולא כלום].

'חכמים אוסרין משום שבות' — נראה שכך צריך לומר, בחולם — בלשון ציווי.

'ומודים חכמים לרבי אליעזר במלקט לבנות מתוך שחורות שאפילו אחת חייב, ודבר זה אף בחול אסור משום שנאמר לא ילבש גבר שמלת אשה' — הריטב"א (במכות כ:): כתב לדייק מלשון זו, שאינו אסור אלא מדרבנן (כנראה דייק מלשון 'משום שנאמר', ולא 'שנאמר'. או דיוקו מכך שעברו מלשון חיוב לדבר בלשון איסור, ולא אמרו: אף בחול חייב — כלומר מלקות). והוסיף, שהדבר שנוי במחלוקת תנאים (בגזיר נט.), שלדעת ר' אליעזר בן יעקב גם ענינים שאינם לבוש ממש, כלולים בלאו זה. ולדעת חכמים אינם אסורים אלא מדרבנן. ואמנם יש לומר שגם כאן הכוונה לאיסור תורה, שכן הלכה, כראב"י. והלשון שנקטו כאן — לאו דוקא.

גם בספר החינוך פסק כראב"י. ואף הרמב"ם כתב (עכו"ם יב, ז) לענין ליקוט שחורות מתוך לבנות, שלוקה. ומשמע שפוסק כראב"י (כן הוכיח הגר"י מרצבך — 'עלה יונה' עמ' ריו. והוכיח כן מכמה מקומות). וע"ע במובא בגזיר נט.